

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ยุคโลกาภิวัตน์ เป็นสังคมเศรษฐกิจฐานความรู้(knowledge-based society and economic) ซึ่งการเปลี่ยนแปลงเป็นไปอย่างรวดเร็ว การบริหารจัดการในทุกวิชาชีพจำเป็นต้องปรับตัวอย่างมาก จึงจะนำไปสู่ความสำเร็จและความเจริญก้าวหน้า การจัดและบริหารการศึกษา ก็เช่นเดียวกันจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนแนวทางในการดำเนินการจึงจะทำให้การศึกษามุ่งสู่เป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ และเนื่องจากวิชาชีพทางการศึกษาเป็นวิชาชีพชั้นสูง วิชาชีพหนึ่ง ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ครู ศึกษานิเทศก์และบุคลากรทางการศึกษาอื่น ๆ จะต้องเป็น “มืออาชีพ” จึงจะทำให้การศึกษามุ่งสู่ความสำเร็จได้อย่างดีมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคลากรที่สำคัญของสถานศึกษาและเป็นผู้นำวิชาชีพที่จะต้องมีความรู้ ความสามารถ และคุณธรรม จริยธรรม จึงจะนำไปสู่การจัดและการบริหารสถานศึกษาที่ดี มีประสิทธิผลและประสิทธิภาพ (ธีระ รุญเจริญ, 2550, หน้า 1)

การบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (school – based management) เป็นแนวคิดใหม่ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 39 และมาตรา 40 ที่ว่า “กำหนดให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณบุคคล และการบริหารทั่วไปไปยังคณะกรรมการ และสำนักงานการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในเขตการศึกษาโดยตรง” ดังนั้นการบริหารและการจัดการศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานหรือการบริหาร และการจัดการศึกษา โดยยึดโรงเรียนเป็นศูนย์กลางจึงเป็นการกระจายอำนาจการศึกษา จากส่วนกลางหรือเขตพื้นที่การศึกษาไปยังสถานศึกษา ให้สถานศึกษา มีอำนาจหน้าที่ มีความรับผิดชอบ มีความเป็นอิสระและคล่องตัวในการตัดสินใจ ในการบริหารจัดการในการสั่งการเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาทั้งด้านหลักสูตร การเงิน การงบประมาณ การบริหารบุคคล และการบริหารทั่วไปนั่นเอง โดยมีคณะกรรมการสถานศึกษา ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิ ร่วมกันบริหารสถานศึกษา ให้สอดคล้อง และเป็นไปตามความต้องการของผู้เรียน ของผู้ปกครอง และชุมชนมากที่สุดการศึกษาในรูปแบบของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เป็นการศึกษาเพื่อให้ได้สารสนเทศที่เกี่ยวข้องและได้แนวทางปฏิบัติ สำหรับการบริหารและการจัดการศึกษาในประเทศไทย ซึ่งยังค้นพบจากการศึกษาครั้งนี้คาดว่าน่าจะเป็นประโยชน์ ต่อการกำหนดนโยบาย แนวทางและการดำเนินงานในการนำนโยบายไปปฏิบัติให้เกิดผลดีต่อไป (สมศักดิ์ คงเที่ยง, ม.ป.ป., หน้า 69)

การตัดสินใจ เป็นกระบวนการที่ใช้เหตุผลในการพิจารณา วิเคราะห์ และหาทางเลือก เพื่อนำไปสู่ขั้นของการปฏิบัติ การตัดสินใจจึงต้องเป็นไปตามขั้นของกระบวนการอย่างรอบคอบ เพื่อประสิทธิภาพของการบริหารองค์กร การตัดสินใจ เป็นภารกิจที่สำคัญยิ่งอย่างหนึ่งของกระบวนการบริหาร นักบริหารมืออาชีพจำเป็นต้องตัดสินใจอยู่เสมอ และจะต้องกระทำด้วยความรอบคอบ นักบริหารที่ตัดสินใจไม่ได้หรือขาดทักษะในการตัดสินใจ ย่อมทำให้หน่วยงานเจริญได้ยาก ดังนั้นนักบริหารมืออาชีพจะต้องมีความสามารถในการตัดสินใจและจะต้องเป็นนักปฏิบัติที่มีพื้นฐานการวิเคราะห์และตัดสินใจที่เป็นนักวางแผนอยู่ในตัวด้วย (หวน พินรุพันธ์, 2548, หน้า 66) ในการบริหารและการจัดการทางการศึกษาจะดำเนินการไปอย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่ขึ้นอยู่กับการวินิจฉัยสั่งการ ผู้บริหารจำเป็นจะต้องตัดสินใจทุกเรื่องภายในองค์กร การตัดสินใจจึงเป็นเรื่องสำคัญและจำเป็นต่อการบริหาร หากผู้บริหารตัดสินใจผิดพลาดย่อมหมายถึงอนาคตขององค์กร เพราะงานด้านการตัดสินใจเป็นกิจกรรมที่กระจายอยู่ทั่วไปในการบริหารองค์กร การบริหารรวมถึงการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์กรจะต้องมีการตัดสินใจอย่างถูกต้องในกิจกรรมต่าง ๆ ที่ดำเนินการไปจึงจะมีประสิทธิภาพ (ภารดี อนันต์นาวิ, 2551, หน้า 158) ซึ่งการบริหารสถานศึกษาแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน จะทำให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครู นักเรียนและผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการศึกษามากขึ้น ด้วยการให้เขาเหล่านั้นรับผิดชอบในการตัดสินใจในเรื่องงบประมาณ บุคลากรและหลักสูตร นอกจากการมีส่วนร่วมตัดสินใจในเรื่องหลักดังกล่าวของครู ผู้ปกครอง และสมาชิกในชุมชนแล้ว การบริหารสถานศึกษาแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานยังเพิ่มประสิทธิภาพของบรรยากาศการเรียนรู้ให้กับเด็กด้วย จึงเห็นได้ว่า การตัดสินใจ ได้นำไปใช้ในการบริหารสถานศึกษาแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เป็นอย่างมากทีเดียว (หวน พินรุพันธ์, 2548, หน้า 66)

หน้าที่อันสำคัญยิ่งของผู้บริหาร คือ หน้าที่ในการตัดสินใจ ทั้งนี้ เนื่องจากการตัดสินใจ เป็นปัญหาที่ยิ่งที่ผู้บริหารต้องประสบอยู่เสมอ เพราะการตัดสินใจทุกครั้งของผู้บริหารมีผลกระทบต่อระบบงานและองค์กรทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ทั้งทางตรงและทางอ้อม ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารระดับใดในองค์กรผู้บริหารจะต้องไตร่ตรองเพื่อการตัดสินใจให้ถูกต้องเหมาะสมกับสถานการณ์ นอกจากจะเป็นสิ่งที่ยากแก่การกระทำให้ถูกต้องแล้ว ถ้าผู้บริหารตัดสินใจได้ถูกต้องเหมาะสมกิจการทุกองค์การย่อมเจริญก้าวหน้าไปด้วยดี แต่ถ้าผู้บริหารตัดสินใจผิดพลาดจะเกิดผลเสียต่อทุกคนในองค์กรและอาจมีผลต่อความคงอยู่หรือสลายไปขององค์กรอีกด้วย จึงอาจกล่าวได้ว่าความสำเร็จหรือความล้มเหลวขององค์กรใด ๆ ก็ตามส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับ การตัดสินใจของผู้บริหารนั่นเอง ในการปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมายในองค์กรใด ๆ บุคลากรขององค์กรต่างก็เพ่งมองทางเลือกที่เกิดจากการตัดสินใจของผู้นำหรือผู้บริหาร อันเปรียบเสมือนเข็มทิศที่จะชี้แนวทางให้องค์กรดำเนินไปสู่ทิศทางที่จะเกิดผลที่ดีที่สุด ดังนั้นการตัดสินใจสั่งการถือว่าเป็นหัวใจของการบริหารงาน บรรดากระบวนการอย่างอื่นล้วนแต่ดำเนินไป

เพื่อช่วยให้การตัดสินใจได้ดีขึ้นเหมาะสมขึ้นทั้งสิ้น การตัดสินใจเป็นศิลปะและภาระหน้าที่อันสำคัญต่อการบริหารทุกประเภท ทั้งนี้ เพราะผู้บริหารมีภาระหน้าที่ที่จะทำการตัดสินใจอยู่เสมอ โดยปกตินักบริหารจะต้องใช้เวลาส่วนใหญ่ ร้อยละ 50 ของเวลาทั้งหมดในเรื่องของการตัดสินใจ การตัดสินใจเป็นปัญหาที่ยิ่งที่ผู้บริหารต้องประสบอยู่เสมอ เพราะการตัดสินใจทุกครั้งของผู้บริหารมีผลกระทบต่อระบบงานและองค์การทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ทั้งทางตรงและทางอ้อม ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารระดับใดในองค์การ ผู้บริหารจะต้องไตร่ตรองเพื่อตัดสินใจให้ถูกต้องเหมาะสมกับสถานการณ์ การตัดสินใจเป็นสิ่งที่ผู้บริหารทุกคนจะละเว้นหรือหลีกเลี่ยงไม่ได้ ฉะนั้น สิ่งที่ผู้บริหารควรคำนึงถึงเป็นอย่างยิ่งในการบริหารงาน คือ การตัดสินใจอย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพสูงสุดเพื่อมิให้เกิดปัญหาต่อเนื่องตามมา จึงเห็นได้ว่าการตัดสินใจมีความสำคัญต่อกระบวนการบริหารการศึกษาเป็นอย่างยิ่ง เพราะผลของการปฏิบัติภายหลังการตัดสินใจ อาจนำไปสู่ความสำเร็จหรือความล้มเหลวขององค์การได้ (สมโภชน์ นพคุณ, 2555, ย่อหน้า 2)

ดังนั้น เมื่อการตัดสินใจมีความสำคัญต่อการดำเนินงานของหน่วยงาน ผู้บริหารสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องมีทักษะกระบวนการให้สามารถตัดสินใจที่ดี ควบคุมและอำนวยความสะดวกกระบวนการตัดสินใจให้เหมาะสม ซึ่งกระบวนการตัดสินใจนี้ผู้บริหารจะต้องเรียนรู้สามารถความเข้าใจและฝึกฝน เทคนิควิธีการด้วยกระบวนการตัดสินใจอย่างถูกต้องและเหมาะสม พิจารณาให้รอบคอบก่อนที่จะตัดสินใจลงมือทำทั้งนี้การตัดสินใจในบางเรื่องของบุคคล อาจหมายถึงชีวิตหรืออนาคตของบุคคลนั้น ทำนองเดียวกันกับการตัดสินใจในบางเรื่องของผู้บริหารหรือผู้บริหารอาจหมายถึงความอยู่รอดของกลุ่ม ของหน่วยงานหรือขององค์การ เป็นต้น ดังนั้น ผู้บริหารจึงต้องมีการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ในรายละเอียดต่างๆ ของกระบวนการตัดสินใจให้ชัดเจนเพื่อจะทำการตัดสินใจไม่ผิดพลาด ยิ่งเป็นการบริหารงานของสถานศึกษาแล้วจำเป็นต้องมีกระบวนการตัดสินใจในการบริหารจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งจะส่งผลให้การจัดการศึกษาของสถานศึกษาประสบความสำเร็จ เป็นต้น จะเห็นได้ว่าประสิทธิภาพในการบริหารโรงเรียนจึงขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้บริหารโรงเรียนเป็นสำคัญผู้บริหารต้องมีกระบวนการตัดสินใจที่ดี ดังที่ เสน่ห์ อัครวมงคล (2552, หน้า 10) ได้สรุปความสำคัญของการตัดสินใจของผู้บริหารไว้ว่า เป็นกระบวนการที่มีความสำคัญต่อการบริหารองค์ในทุกระดับของการบริหาร ตั้งแต่กระบวนการวางแผนจนถึงขั้นตอนการประเมินผลการดำเนินงานขององค์กร เพราะหากมีการตัดสินใจที่ผิดพลาดก็จะส่งผลถึงความสำเร็จในการบริหารงานให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ขององค์กรด้วยและ กาญจนดา สุทิน (2555, ย่อหน้า 2) ได้กล่าวว่า การตัดสินใจสั่งการเป็นหน้าที่อันสำคัญของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนเพราะเป็นปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของโรงเรียนและเป็นเสมือนเครื่องมือทดสอบความสามารถของผู้บริหารด้วย ในการบริหารงานนั้นผู้บริหารต้องพบกับปัญหาซึ่งจะต้องเลือกปฏิบัติอยู่เสมอ การตัดสินใจใด ๆ ของผู้บริหารย่อมมีผลกระทบต่อบุคลากรในโรงเรียน ซึ่งอาจทำให้เกิดปัญหาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพ

ในการทำงานหรือเกิดความขัดแย้งที่จะทำให้เกิดความล้มเหลวในโรงเรียนได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พงษ์พิชญ์ ดอนเหนือ (2550, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษากระบวนการตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัย สรุปได้ ดังนี้ 1) ผลการศึกษากระบวนการตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจังหวัดร้อยเอ็ด โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีกระบวนการตัดสินใจ อยู่ในระดับมาก คือ ด้านการสร้างระบบควบคุมและประเมินผล ด้านการเลือกทางเลือกที่ดีที่สุด ด้านการนำผลการตัดสินใจไปปฏิบัติ ด้านการระบุข้อจำกัดของปัจจัย ด้านการระบุปัญหา และด้านการพัฒนาทางเลือก อยู่ในระดับปานกลาง คือ ด้านการวิเคราะห์ทางเลือก และงานวิจัยของ เตือนเพ็ญ อุดทา (2556, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องกระบวนการตัดสินใจของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน จังหวัดพะเยา ผลการวิจัยพบว่า 1) กระบวนการตัดสินใจของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน จังหวัดพะเยา ส่วนใหญ่ปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การนำผลการตัดสินใจไปปฏิบัติ มากที่สุด รองลงมา คือ การวิเคราะห์ทางเลือก และน้อยที่สุด คือ การเลือกทางเลือกที่ดีที่สุด

จากสภาพปัญหาดังกล่าวจะพบว่าประสิทธิภาพจากการบริหารงานของผู้บริหารสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 ยังไม่ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย ซึ่งมีสาเหตุมาจากหลายปัจจัยแต่ส่วนหนึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากพฤติกรรมกรรมการตัดสินใจในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา การตัดสินใจ (decision making) ว่าเป็นความรับผิดชอบหลักของผู้บริหารทุกคน ถึงแม้การตัดสินใจจะมีลักษณะตรงกันข้ามกับการกระทำ แต่ก็ตั้งอยู่บนความปรารถนาที่ดีและการตัดสินใจที่ดีจะต้องสมารถนำไปปฏิบัติได้ ในขณะที่การตัดสินใจที่ไม่มีการนำไปปฏิบัติจะเป็นเพียงความตั้งใจที่ดีเท่านั้น และได้กล่าวถึงการดำเนินงานต่าง ๆ อยู่ที่ภายใต้ความรับผิดชอบของผู้บริหารสถานศึกษาจะใช้การตัดสินใจเป็นกระบวนการแรก ส่วนการบริหารงานอย่างอื่นดำเนินไปล้วนแต่เพื่อช่วยเหลือการตัดสินใจ ดังนั้นการตัดสินใจก่อนการกระทำเป็นกระบวนการที่สำคัญที่สุดในการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพ และผลจากการตัดสินใจของผู้บริหารจะกระทบกระเทือนต่อคนเป็นจำนวนมาก การบริหารงานของสถานศึกษาที่ยังไม่บรรลุผลสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า การตัดสินใจของผู้บริหารยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร จากการสัมภาษณ์ นายสมบูรณ์ สุขเกษ (2558) กล่าวว่า ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้การตัดสินใจโดยทั่วไปประสบผลสำเร็จ คือ การใช้วิจารณญาณของผู้บริหาร การรวบรวมข้อมูล ศึกษาผลกระทบเพื่อรวมความคิดเห็นในการแก้ปัญหา การยอมรับความคิดเห็น อีกทั้งคุณธรรม ความยุติธรรมของผู้บริหาร ปัญหาและอุปสรรคที่ทำให้การตัดสินใจบางกรณีไม่บรรลุวัตถุประสงค์ คือ การขาดความร่วมมือและเสียสละของบุคลากร ข้อมูลไม่ชัดเจน รวมทั้งข้อจำกัดของเวลาในการตัดสินใจ นอกจากนี้ นายสมบัติ พากเพียร (2558) กล่าวว่า จากพฤติกรรมกรรมการตัดสินใจของผู้บริหารโรงเรียนไว้ว่า ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจและมีความตระหนักรู้ว่า พฤติกรรมกรรมการตัดสินใจที่ให้ผู้ใต้บังคับบัญชา

ส่วนร่วมในการพิจารณาปัญหาและตัดสินใจ เป็นการตัดสินใจรูปแบบทางเลือกที่สอดคล้องกับ กระแสของสังคมในปัจจุบัน จากการสัมภาษณ์ นางสมัย ลาเกลี้ยง (2558) กล่าวว่า พบว่าปัจจัย สำคัญที่ส่งผลให้การตัดสินใจโดยทั่วไปประสบผลสำเร็จ คือ การใช้วิจรรย์ญาณของผู้บริหาร การรวบรวมข้อมูล ศึกษาผลกระทบเพื่อรวมความคิดเห็นในการแก้ปัญหา การยอมรับความคิดเห็น อีกทั้งคุณธรรม ความยุติธรรมของผู้บริหาร ปัญหาและอุปสรรคที่ทำให้การตัดสินใจบาง กรณีไม่บรรลุวัตถุประสงค์ คือ การขาดความร่วมมือและเสียสละของบุคลากร ข้อมูลไม่ชัดเจน รวมทั้งข้อจำกัดของเวลาในการตัดสินใจ และนายโกวิท ทองอยู่ (2558) กล่าวว่า ใน สถานศึกษามีปัญหาทางด้าน การตัดสินใจของผู้บริหาร บางครั้งผู้บริหารมีอำนาจในการตัดสินใจ แต่เพียงผู้เดียว บุคลากรในสถานศึกษาไม่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจไม่ว่าจะเป็นการตัดสินใจใน เรื่องการบริหารงานในสถานศึกษา ยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควรเนื่องจากมีความขัดแย้งกัน ภายในองค์กร และบุคลากรในองค์กรไม่ยอมรับการตัดสินใจของผู้บริหาร มีการแบ่งโครงสร้าง องค์กร และแบ่งภาระหน้าที่ไม่ชัดเจนทำให้เกิดปัญหาต่อการบริหารงาน

การตัดสินใจในการบริหารการศึกษาถือเป็นหน้าที่ที่สำคัญของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ ต้องรับผิดชอบและกระทำอย่างมีระบบ มีขั้นตอน หรืออย่างเป็นกระบวนการ จากการปฏิบัติงาน ร่วมกับผู้บริหารโรงเรียนพบว่า ในบางครั้งผู้บริหารจะใช้การตัดสินใจ โดยไม่ยอมรับฟังความ คิดเห็นของผู้อื่น ยึดความคิดเห็นของตนเองเป็นหลัก เน้นการตัดสินใจแบบสั่งการเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษากระบวนการตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็น ของผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 เพื่อจะได้ทราบว่า มี กระบวนการตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับใด และเป็นแนวทางในการปรับปรุง และพัฒนาการบริหารสถานศึกษาสำหรับผู้เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา

ความมุ่งหมายในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมาย ดังนี้

1. เพื่อศึกษากระบวนการตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของ ผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5
2. เพื่อเปรียบเทียบกระบวนการตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็น ของผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 จำแนกตามเพศ อายุ ตำแหน่ง ประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่ง วุฒิการศึกษา และขนาดสถานศึกษา

ความสำคัญของการวิจัย

เพื่อนำผลการวิจัยครั้งนี้ เป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาการบริหาร สถานศึกษา สามารถใช้แก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ถูกต้อง ยุติธรรม และเพื่อให้การ บริหารและการจัดการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 ในปีการศึกษา 2557 จำนวน 64 โรงเรียน ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา 151 คน ครู 2,647 คน รวมทั้งสิ้น 2,798 คน (กลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5, 2557, หน้า 20 - 22)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ผู้บริหารสถานศึกษา และครูที่อยู่ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 เนื่องจากประชากรมีจำนวนที่แน่นอน การหาจำนวนของกลุ่มตัวอย่างจึงใช้สูตรของยามาเน โดยที่ความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และยอมให้มีความคลาดเคลื่อน .05 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 349 คน หลังจากนั้นทำการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (stratified random sampling) ตามขนาดโรงเรียน โดยในแต่ละขนาดโรงเรียนทำการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) จากผู้บริหารสถานศึกษาและครูในแต่ละขนาดโรงเรียน

2. ตัวแปรที่ศึกษา

2.1 ตัวแปรอิสระ (independent variables) ได้แก่ สถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย

2.1.1 เพศ

- 1) ชาย
- 2) หญิง

2.1.2 อายุ

- 1) ต่ำกว่า 30 ปี
- 1) 30 – 40 ปี
- 2) 40 ปีขึ้นไป

2.1.3 ตำแหน่ง

- 1) ผู้บริหารสถานศึกษา
- 2) ครู

2.1.4 ประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่ง

- 1) ต่ำกว่า 10 ปี
- 2) 10 – 20 ปี
- 3) มากกว่า 20 ปี

2.1.5 วุฒิการศึกษา

- 1) ปริญญาตรี
- 2) สูงกว่าปริญญาตรี

2.1.6 ขนาดสถานศึกษา

- 1) ขนาดเล็ก นักเรียนไม่เกิน 500 คน
- 2) ขนาดกลาง นักเรียน 501 – 1,500 คน
- 3) ขนาดใหญ่ นักเรียน 1,501 – 2,500 คน
- 4) ขนาดใหญ่พิเศษ นักเรียน 2,501 คนขึ้นไป

2.2 ตัวแปรตาม (dependent variables) กระบวนการตัดสินใจตามแนวคิดของ ปีเตอร์ ดรักเกอร์ (Peter Drucker) ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

2.2.1 นิยามปัญหา (identifying the problem)

2.2.2 ขยายตัวเลือก (generating alternatives)

2.2.3 ประเมินตัวเลือก (evaluating alternatives)

2.2.4 ตัดสินใจเลือกจากทางเลือก (choosing an alternative)

2.2.5 การนำการตัดสินใจไปใช้ (implementing the decision)

2.2.6 การประเมินการตัดสินใจ (evaluating the decision)

นิยามศัพท์เฉพาะ

การตัดสินใจ หมายถึง การเลือกทางเลือกใดทางเลือกหนึ่ง ที่เห็นว่าดีที่สุดจากหลายทางเลือก ให้เหมาะสมกับการบริหารงานหรือใช้ในการปฏิบัติงาน เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งการตัดสินใจเลือกทางเลือกนั้นเป็นหน้าที่ของผู้บริหาร ที่จะต้องใช้ประสบการณ์ เหตุผล และความรอบคอบประกอบกันในการตัดสินใจ

กระบวนการตัดสินใจ หมายถึง กระบวนการใช้เหตุผลของผู้บริหารที่จะต้องตัดสินใจให้เกิดความสอดคล้องและสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงานร่วมกัน การบริหารงานที่ทำให้เกิดผลเสียน้อยที่สุด ในบางครั้งการตัดสินใจก็เป็นไปได้ยากที่จะเลือกว่าระหว่างถูกหรือผิดอย่างดีที่สุดคือเลือกระหว่างค่อนข้างถูกหรือค่อนข้างผิด ซึ่งหากได้ทำการตัดสินใจแบบเป็นขั้นตอนอาจทำให้เกิดความผิดพลาดน้อยที่สุดและส่งผลดีต่อองค์กรเป็นอย่างมาก รูปแบบในการตัดสินใจมีพื้นฐานมาจากความมีเหตุผล ซึ่งมี 6 ขั้นตอน คือ นิยามปัญหา ขยายตัวเลือก ประเมินตัวเลือก ตัดสินใจเลือกทางเลือก นำการตัดสินใจไปใช้ และประเมินการตัดสินใจ

1. นิยามปัญหา หมายถึง ขั้นตอนแรกของกระบวนการตัดสินใจ ผู้บริหารต้องรวบรวมข้อมูลที่เป็นสาเหตุของปัญหาก่อนระบุปัญหาที่แท้จริง เพื่อนำไปสู่กระบวนการตัดสินใจขั้นตอนต่อไป หากมีการระบุถึงปัญหาได้อย่างชัดเจนก็จะทำให้สามารถแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้อง

2. ขยายตัวเลือก หมายถึง การนำตัวเลือกที่มีความเป็นไปได้มารวบรวมไว้ โดยไม่จำเป็นที่จะต้องเรียงลำดับก่อนหลัง แต่ทางเลือกที่จะนำมาใช้ในการขยายตัวเลือกควรเป็นทางเลือกที่สามารถนำไปใช้ในกระบวนการแก้ปัญหาได้ ในการขยายตัวเลือกไม่จำเป็นที่ผู้บริหารจะเป็นผู้ตัดสินใจแต่เพียงผู้เดียว สามารถขอความคิดเห็นหรือคำแนะนำจากผู้ที่มีความสามารถหรือผู้ที่มีประสบการณ์มากกว่าได้ เพื่อช่วยให้ผู้บริหารขยายตัวเลือกให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

3. ประเมินตัวเลือก หมายถึง การประเมินทางเลือก โดยยึดวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายที่ได้วางไว้ ซึ่งต้องกระทำภายใต้เงื่อนไขใดเงื่อนไขหนึ่ง เช่น สถานการณ์ที่แน่นอน ไม่แน่นอน และความเสี่ยงรวมทั้งผลได้และผลเสียด้วย ซึ่งต้องอาศัยทั้งบุคคลที่เกี่ยวข้อง ความรู้ความสามารถและประสบการณ์ของผู้ดำเนินการตัดสินใจ

4. ตัดสินใจเลือกทางเลือก หมายถึง การตัดสินใจเลือกจากตัวเลือกที่ได้มีการประเมินตัวเลือกเรียบร้อยแล้ว ซึ่งในบางครั้งแต่ละปัญหาจะมีตัวเลือกที่แตกต่างกัน บางปัญหาอาจมีตัวเลือกน้อย บางปัญหาอาจมีตัวเลือกมาก ผู้บริหารควรเปรียบเทียบข้อที่ดีที่สุดทางเดียว ซึ่งขึ้นอยู่กับประเมินตัวเลือกในขั้นตอนก่อนหน้า เมื่อมีตัวเลือกจึงต้องมีการตัดสินใจเลือกทางเลือกที่ดีที่สุด เพื่อนำไปใช้ในการตัดสินใจแก้ปัญหา

5. การนำการตัดสินใจไปใช้ หมายถึง การตัดสินใจของผู้บริหารที่นำเอาทางเลือกที่ดีที่สุด ที่ได้เลือกไว้แล้วมาดำเนินการปฏิบัติ ซึ่งต้องวางแผนว่ามีความเกี่ยวข้องกับการนำผลไปใช้ในกระบวนการตัดสินใจอย่างไร ต้องคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นทั้งกับองค์กรและตัวบุคคลด้วย และยังเกี่ยวข้องกับการมอบหมาย อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบให้เหมาะสมกับงานต่างๆ เพื่อให้งานบรรลุตามแผนงานที่ได้กำหนดไว้และเพื่อให้ได้การดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพอย่างสูงสุด

6. การประเมินการตัดสินใจ หมายถึง การประเมินผลการปฏิบัติงานตามที่ได้ทำการตัดสินใจไปแล้ว ความพึงพอใจที่ได้รับ โดยเปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์ ถ้าผลการประเมินขัดแย้งกับวัตถุประสงค์ ต้องดำเนินการตามกระบวนการตัดสินใจอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งผลที่ได้รับจากการประเมินการตัดสินใจ จะช่วยให้ผู้บริหารแก้ปัญหาหรือทำการตัดสินใจใหม่ได้โดยได้ผลลัพธ์ของการปฏิบัติที่ดีที่สุด

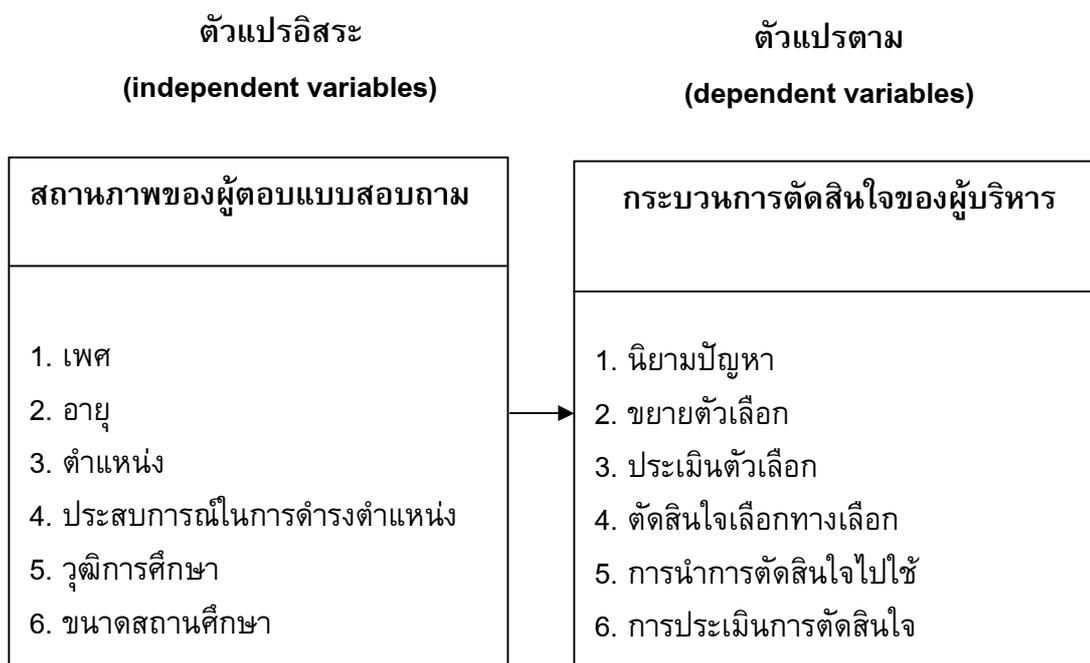
การบริหารสถานศึกษา หมายถึง การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 ที่ได้รับการบริหารการจัดการศึกษาในส่วนที่เกี่ยวกับการบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคลและการบริหารทั่วไป

ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ข้าราชการครูผู้มีหน้าที่บริหารงานในโรงเรียนซึ่งดำรงตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียน รวมถึงผู้รักษาการในตำแหน่งในกรณีที่ตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียนว่าง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5

ครู หมายถึง ครูที่ได้รับการบรรจุแต่งตั้งให้ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียน เป็นผู้มี ความรู้ความเข้าใจในหลักสูตร วิธีการสอนและจัดกิจกรรม การวางแผนการจัดการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีความประสงค์ที่จะศึกษากระบวนการตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยตามทฤษฎีกระบวนการตัดสินใจ โดยใช้เหตุผลของ ปีเตอร์ ดรักเกอร์ (Peter Drucker, 2006, p. 76) อ้างถึงใน ศิริพงษ์ เสาภายน (2552, หน้า 156 – 159) กระบวนการตัดสินใจ มี 6 ขั้นตอน คือ 1) นิยามปัญหา 2) ขยายตัวเลือก 3) ประเมินตัวเลือก 4) ตัดสินใจเลือกทางเลือก 5) การนำการตัดสินใจไปใช้ และ 6) การประเมินการตัดสินใจ มากำหนดเป็นกรอบแนวคิด ตามภาพ 1 ดังนี้

ภาพ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

กระบวนการตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 แตกต่างกันเมื่อจำแนกตามเพศ อายุ ตำแหน่ง ประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่ง วุฒิการศึกษา และขนาดสถานศึกษา